

Верољуб Вукашиновић

ГРЛИЦА

Бирајући песме из десетак песничких збирки за важну *Повељину* рубрику, коју схватам као једну врсту репрезентативног избора и поетичког пресека, почео сам од песме *Грлица* која у мом доживљају чува онај први звук, празвук песме што сам га чуо још у детињству, негде у брдима Гледићких планина. Тада сам први пут наслутио лепоту Творевине и поезију Творца, у оном смислу како сам, касније, прочитао код Његоша: „*Што је скуџа ово свеколико / до ойишшега оца поезија*”.

Та грлица је, заправо, гугутка, чији ме је сетни и звонки пев, у неким пролећним плаветима, узносио у небеса и дуго и дубоко одјекивао у одајама душе. Гугутку никада нисам могао да видим, само је њена песма, ритмично се ближећи и удаљавајући, дуго још трајала у мени. Касније сам схватио да је тај гугуткин рефрен, којим се она захваљивала Творцу, или је, можда, оглашавала свој љубавни зов, а који је увек исти и увек различит, у мом сећању био, заправо, онај мелодијски нуклеус из којег су настале и моје песме. *Гу-џу њка. Гу-џу*, мало отегнуто, као звук гусала, предачки пев, и *њка* као fino испредање и ткање потке из језичког повесма.

Тек у неким зрелијим годинама у мени се јавила поново та мелодија, као неко посебно стање у унутрашњости бића, којем увек претходи наслућивање некакве песничке форме, често са дугим и мучним периодима испољавања, да би у једном тренутку, најчешће, негде у свести затреперио почетни стих или рефрен око кога се плела или омотавала будућа песма. Зато сматрам да је музички ритам оно што је примарно у песми, свеједно да ли је у римованом облику или слободном стиху.

Можда због тога, или што не умем другачије, скоро да ни једну од својих песама нисам записао на хартији или рачунару док је нисам

имао у глави. А до тог записаног облика, који понекад и преправљам, дотерујем и брусим, пролазим кроз усмену радионицу, преслишавајући и преслушавајући у себи ту духовну творевину за коју често нисам сигуран какав ће јој бити коначан изглед. При томе, увек имам на уму неку врсту самосвести која укључује сва читања и сва знања о поезији и песницима, укључујући и гугуткину песму као полазиште.

То би, у најсажетијем виду, био мој аутопоетички став, којем бих могао придодати и по који теоријски ослонац, уз мноштво поетских топоса, па би ту били и пчелињак и словенски врт, стара кућа и преци, Љубостиња и манастири, завичај и Морава, путовања и предели, песници и монаси, страсти и кајања, молитва и вино... Али тај простор у овом тексту уступаам стиховима као најсажетијем, најистинитијем и најсмисленијем изразу душе и ума, и дечјег сјаја у очима због гугуткине песме у небесима.

ГРЛИЦА

Понекад, насред улице,
Сред муклог доба, станишта,
Зачујем дозив грлице
Из неких далеких ланишта.

Као да туку трлице
Прастару песму племена,
Као да испредају преслице
Фино повесмо времена.

Као да проструји кроз мисао
Порука нека, праскрита,
Коју је творац записао
У слову птичјег санскрита.

Тако ме гласом нечијим
Дозива сетна грлица,
Док још је храним дечијим
Хлебом, од несталих мрвица.

ВРШАЛИЦА

Вршалицу чујем врше стог по стог
Пшенице белице из детињства мог

Укопана брекће као страшни змај
Место ватре бљује пшеничице сјај

На њој стоји отац голорук и млад
Руковетом класја толи њену глад

Трепти јулска јара кроз ужарен днев
По дечијој коси веје ситна плев

А у оку светли неизмерни број
Чуда што их крије тајанствени строј

Стишао се давно тих година хук
Али још у мени траје онај звук

Вршалица ради врше слог по слог
Успомена мојих рукописа мог

ЛЕТИЦА

Из мог детињства дотиче река,
Кроз њу ја протичем према Богу,
Летица то је, предачка јека,
(краткоузлазлазни на другом слогу).
То име су јој пастири дали
Да значења се у њему плету,
Крштени беху а нису знали
За реку Јордан, Стикс и Лету,
Ал' видели су, на дну летица,
Лепоту лета у лету птица.

Ту, у камену, гргољи вода
И неку своју песму ромори,
Са белим стадима испод свода
Језиком творца нешто говори.

Стихова пуно корито речно
Књига је древна из које читам:
Љубави дело је бистротечно,
Обличја многа а један ритам;
Да спозна како тај ритам тече
Има ли ишта човеку прече.

Летица река (заправо поток)
Тек притока је моравском току,
Ал ближи извору њен је доток
И хитрија је она у скоку
Док провлачи се између трна,
Букве и храста, леске и клена;
Воду јој пију јелен и срна,
Свежином дишу појила њена
На којима сам, док сам чист био,
Огледао се и лице мио.

Песник је рекао: „Лети све лети”
А у Летици летују риме
Једног детињства, тренуци свети
За оног ко је надомак зиме.
Све брже лети као у пени
Над коју вилин коњиц долеће
Зато је тражим у успомени
Да ми пролеће кроз њу пролеће,
Пре него што ме прекрију сени,
И њен се жубор стиша у мени.

Летица реч је што слух мој лечи
Од ружних речи које надиру
У светли речник док нежне речи
Кроз сипки песак некуд пониру
У неизречје. Летица реч је
На овој страни временског вира
Која ме брани, у којој млеч је
Што се у пени воденој збира
У кап језика, мед и млеко
Предачке песме над родном реком.

Ту, на перилу без детерцента,
Испирам мисли у овој глави;

Миришу пелин и дивља мента,
Цвркућу птице, пролазе мрави.
Лежим на земљи, под главом камен,
Лишај ми лежај обележава;
Кроз грање гледам облака прамен
Који се стално преображава:
У њему видим свог бића знамен
Што час је вода а час је пламен.

Летице реко, ти ме опери
Од прљавштине и злих дела,
Ти ме очисти од тамних звери
Које се крију иза мог чела.
А срцу овом, које врлуда
Као рибица у твојем виру,
Помози да се у часу суда,
Кад увир дође његовом хиру,
Са ове обале пребаци преко
На другу обалу, Летице реко.

ДИВЉА НАНА

Нежно сам протрљао њене листове,
На прстима је дуго певао мирис.
У књизи сам прелистао листове,
Међу листовима је певао мирис.

Неко је написао књигу мириса,
Неко је читаоцу удахнуо дах;
Хтео бих да будем читалац мириса,
Хтео бих да сачувам врелог лета дах.

Опет је лето, мирише дивља нана.
Да ли ћу умети да напишем тај стих,
На прстима још чувам тајанствени мирис?

Песма није песма ако нема мирис
Оног што је ишчезло и почетни стих :
Опет је лето мирише дивља нана.

РАЗГОВОР СА КЛАСИКОМ

На врата песме кад позвоних
Отворише ми цвет и пчела,
Унутра беху милиони
Већ написаних дивних дела.

Хтео бих само (то нагласих),
Да будем класић на тој њиви.
Превише тражиш, рече класик,
Само један је песник живи.

Узалуд певаш после њега,
Тој песми немаш шта да додаш.
Сагради кућу на врх брега,
Ископај бунар наспрам свода.

СОНЕТ О СВРАКИ И ОРАХУ

За песму оран, али орах,
Упесмити га није лако.
Да певам себе ја приморах,
Лако је теби лепа сврако.

Видим твој орах кад из кљуна
На земљу пада и већ ниче,
И расте изнад шумског жбуна,
На грани видим твоје птиче.

А једног пролећа у хладу
Ораха што је с неба донет
Што сад је тешко биће лако.

Имаћу опет усну младу
И посветићу овај сонет,
Са захвалношћу, теби сврако.

БРАЊЕ ШУМСКИХ ЈАГОДА

Брање јагода је дивна светковина
Кад непце жуђену послестицу куша,
На врху језика, чулнија од вина,
Кап сладости којој не дам да се згруша.

Одакле долази тај укус што гали
Берача ког тело заморено куша?
Да ли је из врта одакле смо пали?
Јагодицу сласну хтела би нам душа.

Као да је негде још пољубац први
Заспао у плоду што кроз јун крвари,
Црвенилом чистим ко белина снежна.

О, смири се срце, јагодо од крви.
Пре него што некуд оде берач стари
Нека те убере њена рука нежна.

НЕШТО АЊЂЕОСКО

Буђење, принудно слетање у јаву.
На моје је раме наслонила главу.

Отворен је прозор на ивици јутра,
Спољашња се светлост и светлост Изнутра

Сливају у осмех што јој зари лице:
Нешто ањђеоско близу надланице.

Нежно спуштам руку на два ока сена.
Тај тренутак чувам, све друго је пена...

ОПРОСТИ, ЈАГЊЕ БЕЛО

Не постих, плодове кушах
Од неких зуби ми трну,
Глас неки далек слушах
Сакривен у свом грму.

Стихом се правдах, песмом
Куцах на Твоја врата,
Гледах лево и десно
Не би ли видео брата.

Не постих. Осредњости
Завештах своје дело.
Бех сит и још се гостих.
Опрости, јагње бело.

САМАР

Уз Самар¹ планину једном сам се пео,
Кушајући себе кроз дан јулски, врео.
Пружајући руке ка пространству плавом
Гледах како орли круже ми над главом.

Међу храстовима певали су зденци,
Гледићких планина видели се венци,
Ходале су ноге, ударао дамар,
На леђима носих од стихова самар.

Негде, близу врха, у лирском плетиву,
Очеву сам, стару, угледао њиву;
Над њом сам облаке рунасте ловио
Од којих је један к Ловћену пловио.

Уз Самар кроз песму своју сам се пео
И изнад облака њен врх ја сам хтео
Стихом да освојим а он се расплину.
Уз песму је теже него уз планину.

---

¹ Највиши врх Гледићких планина

ЈЕСЕЊА СВЕТЛОСТ У БРДИМА

Јесења светлост у брдима
Чудесан сјај, епифанија
Пламте боје у ритмовима
У биљној ватри пламтим и ја

Моје је тело горионик
Упаљен давно пре рођења
Разгорева се кисеоник
Горе тренуци усред зрења

Док рујем брује сви колори
А зима оштри већ сечиво
Грлим то дрво које гори
Прозрачен сав неизлечиво

Јесења светлост у брдима
У прозрачности видим врата
Кроз њих ћу када дође зима
Проћи у брда непозната

УЛАЗАК У ПЧЕЛИЊАК

Са крсним знаком, пред пчелињаком.
Улазим смерно, без бучног шума,
Обасјан раним јесењим зраком,
У светилиште пчелињег ума.

У кошницама скуп тајни бруји,
У брују гласове предака слушам.
Мирис ливаде ваздухом струји
– то пчеларева зари се душа.

Из трмке која у свести трне
Излазе нека сазнања, нова,
На светлој хартији неба се црне
Словесне пчеле и пчелна слова.

Искушеник сам на медној паши,
Читач полена и тумач праха,

У ред пчелињи док се монашим
У мени гасне жаока страха.

Док пчела збира са касног цвета
Мед савршени, да не би свисла
Од беса и буке овог света,
Главу урањам у трмку смисла.

ДУБ

Давно ми доба дуби дуб
Словенских шума свети стуб
Из кога ниче слика бога
Обриси врта сред земног лога

Давно ми доба дуби дуб
Пре цркве беше свети луг
У њему испод храстовог листа
Преци чекаху рођење Христа

Давно ми доба дуби дуб
Дрхти у мени страхотни руб
Где са простором време се спаја
Где на почетку тајна је краја

КАКО ЈЕ ТИХО, ГОСПОДЕ

У иорџи Љубостџиње

Како је тихо, Господе
У овој порти кнежевској
Миришу липе госпође
У светлој срми словенској

Долећу пчеле златасте
Из пчелињака монашког
Сестринству поздрав доносе
Од Оца нашег небеског

Како је тихо, Господе
У овом храму осаме
Чују се само молитве
И умни шапат везиље

РАДОСТИ МОЈА

Христос воскрес радости моја
Св. Серафим Саровски

Дошло је доба свеопштег кроја,
Светлуца екран сред неспокоја;
Чује се топот нечистог соја,
А ти још певаш, Радости моја.

Мирише цвеће отровних боја
И виртуелна сја параноја
У врту лажи, нема им броја,
А ти још певаш, Радости моја.

Почињу дани великог боја,
Стршљени против пчелињег роја;
У тихој молитви нада је твоја
И зато певаш, Радости моја.

Јер знаш да светац, из руског строја,
Становник небеског перивоја,
Говорио је и грашки гноја
Христос воскрес, Радости моја.

И слутиш – то је смисао споја
Молитве с песмом, и лирског поја
Душе, у грашки крвавој, која
Још увек пева, Радости моја.

ЗАНОС

У каквом ли то надахнућу раде
Пчеле што уму мом су светионик.
У мраку кошнице ћелије граде,
Свака је чисти шестоугаоник.

А у каквом је тек заносу, врелом,
Горео творац док стварао је свет
Изрекавши га, и украсив пчелом
Што слетела је на савршени цвет.

Да ли у истом муку, и у брују,
Вођени неком невидљивом руком,
У мраку велике кошнице снују

Ћелију стиха, испуњену звуком,
Песници, с прстима на тастатури.
Да ли у њима занос још дрхтури?

ВРАБАЦ

Смирен и смеран, свој на своме,
На танкој грани пуној леда.
Цвркут би хтели да му сломе
Мразеви али он се не да.

Предано своју службу служи,
Хладноћу трпи, сав у вери.
Нити се жали, нити тужи,
Брат му је монах у пештери.

Питам се какво срце греје
Изнутра малу грудву перја?
Где је у мени оно, где је?
Сред топле собе мог безверја.

ТРИ ДЕЦИМЕ
ПРИ ЧИТАЊУ
ПОКАЈНОГ ПСАЛМА

1.

Прости мени грешном, Господи, Господи,
Залуд постих данас на хлебу и води
Јер оно што мрзим то ми срцу годи,
Јер ми телу прија што ми души шкоди,
Јер уживам страсно у својој слободи
А свезан сам са пет чула које води
Онај што се први у гресима роди,
Што у Тебе гледа а по тами ходи.
Због нас трну рече: у рану ме боди!
Прости нам грешнима, Господи, Господи.

2.

У блату се ваљам, из прашине кричим,
Страстима се хвалим, лукавствима дичим,
Свој живот проводим у испразној причи
Која се претвара у маглу и причин,
И мада сам, при том, Љубостињин, Жичин,
Твоме подобију ја све мање сличим.
Разобличеног ме опет уобличи
И у књигу Твоју негде укоричи
Песму душе моје и њен вапај лични.
Господи, Господи, вечни и тројични.

3.

За светском трпезом рад сам да се гостим,
Да мисли облачим у смеховни костим,
Да зурим у екран светске бестидности,
И уз вино тражим, у својој виности,
Изгубљено доба дечје невиности.
Авај, мени усред таште охолости,
Авај, мени усред лењости и злости.
Прости што сагреших по својој слабости,

Погај да се прену пошрвене косџи.
Господи, Господи, помилуј, опрости.

СУВИШНА ПЕСМА

Ево ме где лежим увијен у ћебе,
Успео сам најзад да победим себе.

Смирио сам своје немире и звери
Искушења, страсти, сад живим по мери.

На мекани јастук клонула је глава,
Онај побеђени сад у мени спава.

Све је на свом месту, све цвета и вене,
И ја сам у свему, само нема мене.

ВЕТАР И ДАЖД

Кад срце твоје, и ветрово,
Поломе једно дрво чисто
Засадићеш стабалце ново,
Али то више није исто.

Кад малу кућу, пуну снова,
Потопе неке тешке кише,
Тад изнићи ће кућа нова,
Ал' она стара никад више.

Кад дажд и ветар скрше нешто
Што је у теби расло дуго,
Ставићеш себи маску, вешто,
Ал' то ће бити лице друго.

И дажд и ветар једном бићеш,
С њима ћеш сунцу пркосити.
Тражићеш опрост, и добићеш,
Ал' себи нећеш опростити.